

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

ההנהגה היהודית בארץ-ישראל בתקופת המקרא ושיבת ציון

שנה"ל תשע"ח סמסטר א

קמפוס רחובות

שם המרצה: ד"ר יוסי ברוכי

התמחות: תנ"ך והיסטוריה

היקף הקורס: 2 ש"ש - סמסטריאלי

מטרת הקורס ותכניו:

קריאה ולימוד במקורות היסטוריים מקראיים וחוץ-מקראיים העוסקים בתפקודה של ההנהגה היהודית בארץ ישראל לנוכח ההתעצמות האשורית (ימי אתז וחזקיהו), ובתקופת השלטון האשורי (ממנשה עד יאשיהו), הבבלי (מיהויקים עד צדקיהו) והפרסי (מימי זרובבל ועד אנשי כנסת הגדולה) בארץ-ישראל. במהלך הקורס נעין בפרקים נבחרים מן הספרים הבאים: מל"ב, ישעיה, ירמיה, יחזקאל, תרי עשר, עזרא ונחמיה ודברי הימים, ובתעודות היסטוריות מאשור, בבל, פרס ומצרים.

יחידות הלימוד:

יחידה 1: תקופת הכיבוש האשורי (750–609 לפסה"נ) – 5 הרצאות.

יחידה 2: תקופת הכיבוש הבבלי (609–539 לפסה"נ) – 5 הרצאות.

יחידה 3: תקופת שלטון פרס (539–332 לפסה"נ) – 4 הרצאות.

חובות התלמידים:

א. נוכחות בהרצאות וקריאת התומר הנדרש.

ב. ביצוע מבחן מסכם בסוף הקורס (100%).

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3

ת"ד 1106, רחובות 76110

טלפון: 08-9485662

פקס: 08-9485686

דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"ר אפרים

מיקוד 44814

טלפון: 03-9061301

פקס: 03-9061342

דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

ביבליוגרפיה:

קריאת חובה:

יחידה 1: תקופת הכיבוש האשורי

1. י' אהרוני, **ארץ ישראל בתקופת המקרא: גיאוגרפיה היסטורית** (מהדורה מתוקנת בעריכת י' אפעל), ירושלים: יד בן-צבי, תשמ"ח, עמ' 285–309.
2. ש' אחיטוב, **הכתב והמכתב: אסופת כתובות מארץ-ישראל ומממלכות עבר הירדן מימי בית-ראשון**, ירושלים: מוסד ביאליק, תשע"ב, עמ' 17–22.
3. צ' גל ובי' עודד, "ממלכות ישראל ויהודה (1020 בקירוב עד 586 לפני הספירה)", י' אפעל (עורך), **ישראל ויהודה בתקופת המקרא** (ההיסטוריה של ארץ ישראל, כרך ב), ירושלים: יד בן-צבי, תשמ"ד, עמ' 152–168.
4. ב' עודד, "הרקע ההיסטורי למלחמות רצין ופקח נגד אתז", **תרביץ, לחג (תשכ"ט)**, עמ' 205–224.
5. ש' ורגון, "נבואת ישעיהו על רקע המרד של אשדוד בסרגון השני ודיכוי (אינטרפרטציה היסטורית של טקסט נבואי – יש' כ)", בתוך: ש' ורגון, **בארצות המקרא: מחקרים בנבואה, בהיסטוריה ובהיסטוריוגרפיה נבואית**, רמת גן: בר-אילן, תשע"ה, עמ' 104–122.
6. ח' תדמור, "מסופוטמיה", **אנציקלופדיה מקראית**, ה, ירושלים: מוסד ביאליק, תשכ"ח, טור 92–102.

יחידה 2: תקופת הכיבוש הבבלי

7. י' אהרוני, **ארץ ישראל בתקופת המקרא: גיאוגרפיה היסטורית** (מהדורה מתוקנת בעריכת י' אפעל), ירושלים: יד בן-צבי, תשמ"ח, עמ' 309–313.
8. ש' אחיטוב, **הכתב והמכתב: אסופת כתובות מארץ-ישראל ומממלכות עבר הירדן מימי בית-ראשון**, ירושלים: מוסד ביאליק, תשע"ב, עמ' 54–149.
9. צ' גל ובי' עודד, "ממלכות ישראל ויהודה (1020 בקירוב עד 586 לפני הספירה)", י' אפעל (עורך), **ישראל ויהודה בתקופת המקרא** (ההיסטוריה של ארץ ישראל, כרך ב), ירושלים: יד בן-צבי, תשמ"ד, עמ' 168–177.
10. ח' תדמור, "מסופוטמיה", **אנציקלופדיה מקראית**, ה, ירושלים: מוסד ביאליק, תשכ"ח, טור 102–110.

יחידה 3: תקופת שלטון פרס

11. י' אהרוני, **ארץ ישראל בתקופת המקרא: גיאוגרפיה היסטורית** (מהדורה מתוקנת בעריכת י' אפעל), ירושלים: יד בן-צבי, תשמ"ח, עמ' 313–322.
12. א' דמסקי, "ימי עזרא ונחמיה", בתוך: ח' תדמור (עורך), **שיבת ציון – ימי שלטון פרס (ההיסטוריה של עם ישראל)**, ירושלים תשמ"ג, עמ' 40–65.
13. ווי' הורוביץ ואחרים, **על נהרות בבל: תעודות בכתב היתדות מראשית גלות בבל**, ירושלים: החברה לחקירת ארץ ישראל ועתיקותיה ומוזיאון ארצות המקרא, תשע"ה.
14. ש' הכהן, **מבוא לספרי שיבת ציון במקרא** (מהדורה חדשה), רמת גן: בר-אילן, תש"ס.

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"נ אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

קריאת רשות:

- י' אהרוני, **אטלס כרטא לתקופת המקרא** (מהדורה שלישית מעודכנת וערוכה מחדש ע"י א' רייני), ירושלים תשנ"ה, עמ' 93–107.
- י' ברוכי, **"שחזור הכרוניקה המשוקעת בספר מלכים לאור כרוניקות מסופוטמיות"** (עבודה לשם קבלת תואר מוסמך), אוני' בר-אילן, רמת גן תשס"ז.
- י' חמיטובסקי, **"מוצאם של מנחם בן גדי ושלוש בן יבש-הארה על ימיה האחרונים של ממלכת ישראל"**, מחקרי יהודה ושומרון, יב (תשס"ג), עמ' 49–58.
- י' ידין, **תורת המלחמה בארצות המקרא לאור הממצאים הארכיאולוגיים**, רמת-גן, תשכ"ג, עמ' 346–406.
- מ' כוגן, **אסופת כתובות היסטוריות מאשור ומבבל: מאות ט'-ו' לפסה"ג**, ירושלים: מוסד ביאליק, תשס"ד, עמ' 33–143.
- מ' מור, **"הכהנים הגדולים ביהודה בתקופה הפרסית"**, בית מקרא, כג (תשל"ח), עמ' 57–67.
- ב' פורטן וע' ירדני, **אוסף תעודות ארמיות ממצרים העתיקה, א-ד**, ירושלים תשמ"ו-תשנ"ט.
- ז' קלאי, **"יהוד ותחומי הישוב היהודי תחת שלטון פרס"**, בתוך: ח' תדמור (עורך), **שיבת ציון – ימי שלטון פרס (ההיסטוריה של עם ישראל)**, ירושלים תשמ"ג, עמ' 72–80.
- א' רייני, **"נציבות עבר הנהר"**, בתוך: ח' תדמור (עורך), **שיבת ציון – ימי שלטון פרס (ההיסטוריה של עם ישראל)**, ירושלים תשמ"ג, עמ' 105–116.
- א' שטרן וחי' תדמור, **"שלטון פרס (332-538 לפני הספירה)"**, י' אפעל (עורך), **ישראל ויהודה בתקופת המקרא (ההיסטוריה של ארץ ישראל, כרך ב)**, ירושלים: יד בן-צבי, תשמ"ד, עמ' 227–307.
- ח' תדמור, **"מלחמת סנחריב ביהודה: בחינות היסטוריוגרפיות והיסטוריות"**, בתוך: ח' תדמור, **אשור, בבל ויהודה: מחקרים בתולדות המזרח הקדום** (בעריכת מ' כוגן), ירושלים: מוסד ביאליק, תשס"ו, עמ' 255–274.
- ח' תדמור, **"מסעות המלחמה האשוריים לפלשת"**, בתוך: ח' תדמור, **אשור, בבל ויהודה: מחקרים בתולדות המזרח הקדום** (בעריכת מ' כוגן), ירושלים: מוסד ביאליק, תשס"ו, עמ' 229–254.
- M. Cogan, "Cross-examining the Assyrian witnesses to Sennacherib's third campaign: assessing the limits of historical reconstruction", in I. Kalimi & S. Richardson (Eds.), *Sennacherib at the Gates of Jerusalem; Story, History and Historiography*, Leiden: Brill, 2014, pp. 51-74.
- P. Zilberg, "The Assyrian empire and Judah: royal Assyrian archives and other historical documents", in S. Ganor, I. Kreimerman, K. Streit & M. Mumcuoglu (Eds.), *From Sha'ar Hagolan to Shaaraim; Essays in Honor of Prof. Yosef Garfinkel*, Jerusalem: Israel Exploration Society, 2016, pp. 383-405.

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, די"ג אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il